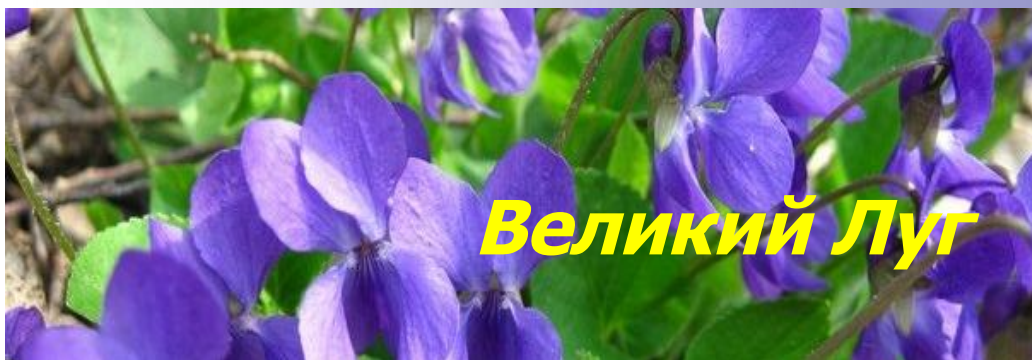

№ 14

1 квітня 2014 рік

В цьому випуску:

Пророче слово Шевченка	1
Заочна всеукраїнська науково-практична конференція	1
Запрошуємо на суботник	1
Великий Луг запрошує на екскурсії	2
Майбутнє природи в Ваших руках	2
Збережемо первоцвіти	3
Чисті джерела	3
Природа спокою та його типи	4
Непомітні помічники	5
Весна — пробудження природи	5
Перест в Каховському водосховищі	6

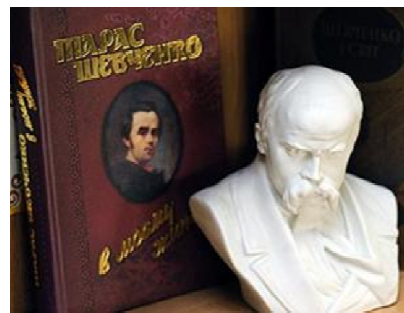
Пророче слово Шевченка

Українська спільнота урочисто відзначила 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка. Без його постаті неможливо уявити Україну. Із плином часу переконаєшся, що твори Тараса Григоровича — це одкровення, адресовані не лише минулим, але й сучасним та майбутнім поколінням українців.

Багато творів Шевченко присвятив описам рідної природи. Він був справжнім патріотом, а тому любив свою країну понад усе. І, звісно ж, не міг залишитися байдужим до її краси.

Так давно, здається, жив Тарас Шевченко, але його поезії дуже близькі й зрозумілі нам насамперед через прекрасні описи природи. Бо природа вічна і незмінна. Природа ніколи не залишить байдужою чуйну людину. Хто з нас не захоплювався безкраїми полями чи запахом весняного ранкового лісу!

*Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.
Пишається калинонька,
Явор молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.*

Людська діяльність знищує багато природних ресурсів, нищить бездумно свою Землю і незабаром може настати такий час, коли природа повстане проти людей, щоб людство задумалося, про те що наша Земля жива, що вона вимагає до себе кращого ставлення і покарає людей. Щоб цього не сталося, треба вже сьогодні задуматись над своєю діяльністю і навчитися жити на планеті в гармонії з природою; не тільки споглядати її красу і користуватись її благами, але й дбати про її цілісність і непорушність. Відчувати її потреби, прислухатись про що співає НЕНЬКА ЗЕМЛЯ.

ЗАОЧНА ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

У “День довкілля” запрошуємо долучитися до суботника

6 серпня 1998 року указом Президента України №855/98 «Про День довкілля» постановлено відзначати кожну третю суботу квітня проведенням комплексу заходів спрямованих на поліпшення стану довкілля.

Цього року ця дата припадає на 19 квітня. Національний природний парк «Великий Луг» запрошує усіх небайдужих приєднатися до екологічної акції присвяченої Дню довкілля. В рамках акції планується провести прибирання території парку «Дружба» від побутового сміття.

Всім бажаючим підходити 18 квітня на 9⁰⁰ до центрального входу в парк «Дружба», при собі мати рукавиці. За довідками звертатися за тел. 6-65-78.

Запрошуємо Вас прийняти участь у заочній всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми вивчення та охорони біорізноманіття в степовій зоні».

До участі в конференції запрошується науковці, співробітники природно-заповідних установ, студенти, вчителі, а також школярі під керівництвом наставників.

Робота конференції планується за наступними напрямками:

- Проблеми та перспективи розвитку об'єктів ПЗФ в Україні.
- Збереження та охорона рослинного світу.
- Збереження та охорона тваринного світу.
- Моніторинг та збереження біорізноманіття степової зони.
- Еколого-освітня діяльність, туризм та рекреація.

За інформацією стосовно участі в конференції, оформленні та поданні матеріалів звертатися в оргкомітет конференції: Крайник Юлія Миколаївна — моб. 0975731228; Бусел Віктор Анатолійович — моб. 0966138133.

Великий Луг запрошує на екскурсії

Національний природний парк «Великий Луг» створений в 2006 році. Його склад увійшли землі, які колись були відомі як Кінсько-Базавлуцькі плавні – домівка вольного войовничого народу – запорізьких козаків. Цей славний народ залишив по собі багато історичних знахідок та безліч легенд.

В нашому регіоні знайдені чисельні пам'ятки археології часів пізнього палеоліту, мезоліту, неоліту, епохи міді, бронзи та заліза, трипільської, катакомбної, сабатовської, Білозерської, Черняхівської та салтовської культур.

На території Парку діють 3 екологічні стежки та 4 туристичні маршрути. Вони розташовані в найбільш мальовничих та цікавих своєю історією, археологією та біологічним різноманіттям куточках національного парку. Проходячи маршрутами Парку можна побачити кам'яні хрести, вапнякові штольні, карстові воронки та цілий комплекс курганів – давніх захоронень. А на стежках Парку можна ознайомитись з різноманітними видами флори і фауни, серед яких є занесені до Червоних списків України і сами.

Загальна тривалість проходження по маршруту або стежці не перевищує 3-х годин. Але Ви можете затриматися, і провести час в місцях короткострокового відпочинку, які знаходяться поряд з облаштованими джерелами в затінку та затишку.

Екскурсії еколого-туристичними маршрутами та стежками проводяться впродовж усього теплого періоду року з квітня по жовтень. Але в цьому році створена нова екологічна стежка «Першоцвіти», проходячи яку в березні – травні екскурсанти можуть ознайомитися з ранньоквітучими весняними рослинами та їх охоронними стату-

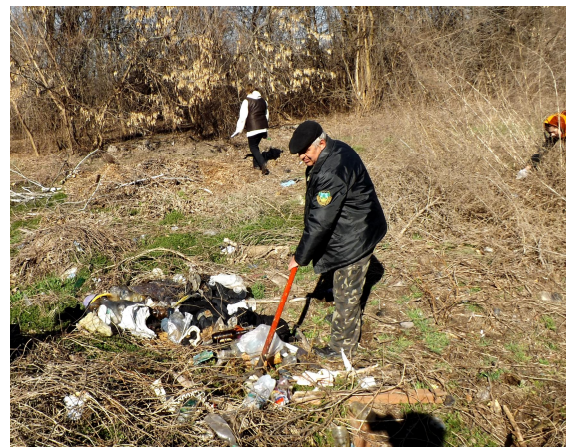
*Провідний фахівець з
рекреації Дроздова Г.С.*

Майбутнє природи в Ваших руках!

21 березня країни всього світу відзначають Всесвітній день Землі та Міжнародний день лісу. В рамках відзначення цих свят співробітники Національного природного парку «Великий Луг» провели широкомасштабний захід з прибирання території Парку.

До заходу були залучені працівники всіх відділень в кількості 30 чоловік. Прибирання було проведено на територіях, що межують з містом Дніпрорудне, та на території соснового бору (парк «Дружба»). Всього в ході заходу було зібрано та вивезено 4 м³ побутового сміття.

Нажаль, побутове сміття на квітучих клумбах, галявинах та просто вздовж доріг для нас вже звична картина. Але змінити це в наших з Вами силах. Дотримуйтесь елементарної культури поведінки на природі, виховуйте своїх дітей належним чином, і тоді наше довкілля нарешті загоїть свої рани.

Збережемо первоцвіти.

Щойно зійде сніг і весна «посміхнеться» першими променями сонця, на пагорбах і схилах можна побачити різнокольорові «краплинки» – жовті, блакитні, лілово-рожеві – це ранньовесняні квіти – первоцвіти. На території Національного природного парку «Великий Луг» зростає багато весняних видів рослин, такі як: підбіл звичайний (мати-й-мачуха), брандушка різнокольорова, рястка Буше, зіроч-

На початку кампанії співробітниками НПП «Великий Луг» разом зі школярами розповсюдили листівки-відозви в школах та сільських радах району. В приміщенні міської ради міста Дніпрорудного розміщена фотоекспозиція «Збережемо первоцвіти». В школах району проведені презентації.

Співробітниками наукового відділу постійно проводиться моніторинг стану популяцій ефемероїдів, що зростають на території Парку.

З 9 по 15 березня з учнями Дніпрорудненської школи «Талант», еколого-натуралістичним гуртком «Білі Ворони» на базі Дніпрорудненського ЦДЮТ та членами громадської організації клубу «Білі Ворони» здійснювалися виходи з метою обстеження стану популяцій ефемероїдів на території Парку. Результатом виходу стало виявлення вже квітучих брандушки різнобарвної, зірочок цибулиноносних та малих; а також активно вегетуючих тюльпану гранітного, рястки Буше та рястки Гуссона.

Сектор екологічної освіти та рекреації провів заняття з гуртком «Юні друзі природи» на базі Скельківської школи на тему «Первоцвіти Великого Лугу». На занятті діти ознайомилися з різноманіттям ранньоквітучих рослин Великого Лугу та їх охоронним статусом. В другій половині заняття учні отримали завдання намалювати ефемероїди, які їм найбільше сподобались. Учні з радістю прийняли виконувати завдання, і на малюнках дітей розк-

вітали фіалки, півонії, тюльпани, зірочки та брандушки. Група гуртківців намалювала екологічний плакат з закликом «Збережемо первоцвіти!». Усі роботи дітей вивішені в приміщенні школи.

В результаті обстеження місць продажу квітів факту торгівлі первоцвітами не виявлено.

Збереження і різноманітність цих квітів залежить не від кого-небудь стороннього, а від нас із вами. У природі кожна квітка, будь-яка билінка чи травинка має своє призначення. Всі рослини та тварини, і навіть мікроорганізми формують середовище нашого життя та біологічне розмаїття.

Залишіть дику природу жити за своїми правилами, не перешкоджайте її нормальному розвитку! Любіть самі й учіть своїх дітей любити та поважати природу. Не дозволяйте собі та стороннім людям стати на стежку браконьєрства!

Сектор екологічної освіти та рекреації НПП «Великий Луг».

Чисті джерела

В рамках проведення акції «До чистих джерел» та облаштування екологічних стежок та туристичних маршрутів співробітниками Національного природного парку «Великий Луг» було **облаштовано джерело «Сім Маяків»**. Джерело знаходиться в балці Маячанській на території екологічної стежки «Сім Маяків». Кожен бажаючий зможе відпочити на місці короткострокового відпочинку, розташованому в затишку біля джерела.

Природа спокою та його типи

У стані спокою рослини можуть перебувати на різних етапах індивідуального розвитку.

Період спокою рослин (як пристосування до несприятливих умов) має дві фази: органічний, або глибокий, і вимушений спокій.

Під час органічного спокою бруньки або насіння не проростають, навіть під впливом штучних факторів, які сприяють виходу з такого стану. Це свідчить, що явище спокою не випадкове, а закономірне. В основі його лежить припинення поділу клітин і зміна обміну речовин. Прикладом органічного спокою може бути спокій щойно зібраних бульб картоплі. Відомо, що протягом кількох місяців вони не проростають навіть за сприятливих умов. Пізніше, після закінчення цього періоду, картопля може прорости.

Терміни «органічний» і «глибокий» спокій більшість вчених вважають синонімами і пропонують розрізняти їх, виходячи з того, що під час органічного спокою відбуваються процеси які забезпечують нормальний розвиток весною, а глибокий спокій зумовлює зимостійкість даного виду, тобто чим глибший він, тим зимостійкіша рослина.

Вимушений спокій. Припинення росту може виникнути внаслідок нестачі для рослин необхідних факторів – води, відповідної температури, живлення, кисню. Такий спокій називають вимушеним і в цьому стані рослини перебувають, як правило, взимку після завершення органічного спокою.

Вимушений спокій поділяють на літній і осінньозимовий. Стан літнього спокою настає внаслідок пристосування деревних порід до перенесення посушливого періоду. Якщо створити певні умови для таких рослин (підвищити вологість повітря і ґрунту, позбавити пагони листків), бруньки можуть розпуститися. Тому цей стан спокою вважають вимушеним.

Перехід рослин до стану спокою супроводжується утворенням спочиваючих органів розмноження, а саме: насіння, бруньок, цибулин, бульб тощо. Вони мають зародок або зачаток пагону, які забезпечені поживними речовинами і захищені покривалами від несприятливих умов.

Корені, як правило, не переходять до стану органічного спокою. Вони ростуть протягом літа й осені, до настання морозів.

Зі стану органічного спокою рослина виходить під впливом низьких температур. Після виходу з нього вона ще залишається стійкою проти них, але вже здатна перейти до росту при створенні для неї сприятливих умов.

Штучно змінюючи умови навколишнього середови-

ща, можна примусити рослину переходити до спокою та виходити з нього по декілька разів на рік.

Тривалість органічного спокою у дерев і кущів легко встановити. Початок його визначають так: на пагонах обрізають листки і, якщо дерево чи кущ ще не перейшли до стану спокою, їх бруньки будуть розпускатися. Кінець спокою встановлюють за розпусканням бруньок рослин, занесених взимку в тепле приміщення з природним освітленням.

До стану спокою переходить і насіння після того, як воно сформується на материнській рослині. Так, свіжозібране насіння багатьох злаків, бобових та інших рослин деякий час не проростає, навіть коли для цього є сприятливі умови. Це явище називають післяжнивним

достиганням.

Вихід насіння різних видів зі стану спокою відбувається під впливом низьких або високих температур, коли достатня кількість води й кисню або пошкоджені оболонки. Але нерідко буває, що навіть після пошкодження оболонки насіння не проростає, тобто його зародок знаходиться в стані органічного спокою. Отже, стан спокою в насінні буває вимушений, коли воно не проростає внаслідок відсутності необхідних умов, та органічний (глибокий), коли зародок не проростає навіть при їх наявності.

У зв'язку з тим що причин спокою насіння досить багато учені класифікували його типи. Залежно від їх характеру всі типи об'єднують у три групи: екзогенного, ендогенного та комбінованого спокою.

Типи екзогенного спокою зумовлені водонепроникністю, хімічним або фізичним опором зовнішніх покривів зародка. Спокій цих типів властивий насінню акації білої (непроникність оболонки), ясеня звичайного і лоху вузьколистого (механічний опір покривів росту зародка).

Серед рослин багато видів, спокій насіння яких зумовлюється поєднанням причин екзо- та ендогенного типів. Це комбінований спокій. Прикладом його є спокій насіння абрикоса звичайного, липи серцелистої, глоду.

Отже, всебічне вивчення цього явища привело до висновку, що органічний спокій є окремим етапом циклу розвитку рослин. Він зумовлює нормальні хід ростових процесів і проростання насіння багаторічних рослин весною.

*Науковий співробітник ботанік – флорист
А.В. Шевченко*

Непомітні помічники

Комахи - найчисельніший клас тваринного світу. Величезна кількість комах, та їх окремих представників, зумовлена винятковими здібностями до розмноження, та сприятливими кліматичними умовами нашого регіону. Шкідливість багатьох видів комах створюють складні проблеми між людьми та комахами. Хімічні засоби – інсектициди дали людині страшну зброю в боротьбі зі шкідниками. На превеликий жаль, ця боротьба ведеться не професійно, що призводить до знищення всіх комах без виключення, особливо вразливих. Застосовуючи хімічні препарати слід пам'ятати, що корисно лише те, що використовується в міру. Не слід забувати, що користь від комах як запилювачів надзвичайно велика, бо без них не давали б врожаю або просто загинули б важливі культурні рослини. Комахи дають людині продукти харчування (мед) та сировину для техніки (віск, шовк, лаки, фарби, ліки та ін.). Велику роль відіграють комахи як природні вороги шкідників, та ґрунтоутворювачі. Комахи є їжею для багатьох тварин, риб, птахів, звірів, плазунів та ін. Справа в тому, що багато видів комах в природі, сільському господарстві, садівництві і в лісовому господарстві настільки важливі, що їх знищення, порушення рівноваги в природі може стати катастрофою. Крім цього,

цілий ряд комах (жуки, метелики, перетинчастокрилі, прямокрилі) є окрасою місцевої природи.

Знищення природних ландшафтів дикої природи (розорювання цілинних степів, вирубка лісів, хімічне забруднення водойм та ін.) і непродумана боротьба проти всіх без виключення комах, призвела до зменшення їх чисельності і навіть знищення. В природі все взаємопов'язане, зникнення одних тварин приведе до знищення других. Цього можна уникнути, якщо ми детальніше пізнаємо їх життя, оцінимо складний взаємозв'язок цих тварин з іншими компонентами природних комплексів.

Питання про охорону безхребетних в Україні було розглянуте нещодавно. До третього видання Червоної книги України внесено 226 видів комах, більш ніж 50 видів цих рідкісних тварин зареєстровано на території Національного природного парку «Великий Луг». Сподіваємося на те, що ми навчимося берегти та цінувати природу, та що наші нащадки в майбутньому, зможуть зустріти багатий світ комах в природних умовах, а не лише на малюнку в підручнику.

*Заступник директора — начальник наукового відділу НПП «Великий Луг»
Ю.М. Крайник*

Бразник дубовий

Жук-олень

Ірис плямистий

Сколія-гігант

Махаон

Весна - пробудження природи

Ще недавно гілочки форзиції були голі, а зараз їх обліплюють жовтенькі пахучі квіточки, пізніше з'являться зелені листочки. Зачаровують золотими голівками мати-й-мачуха та кульбаби, що розсіялися біля дворів, на території Національного природного парку. З ранньої весни і до пізньої осені співробітниками науково-дослідного розсадника на закритих і відкритих ділянках проводяться агротехнічні заходи, такі як: висадка і пересадка рослин, ділення і обрізка

кущів, розпушування ґрунту, постійний полив, внесення добрив і обприскування.

На сьогоднішній день акліматизовані рослини широко використовуються в озелененні. Зелене будівництво відіграє важливу роль в архітектурному оформленні населених пунктів та є ефективним засобом покращення умов міста.

Бережіть і шануйте рідну природу! Берегти природу, охороняти її багатства – це обов'язок кожного.

Науково – дослідний розсадник НПП «Великий Луг».

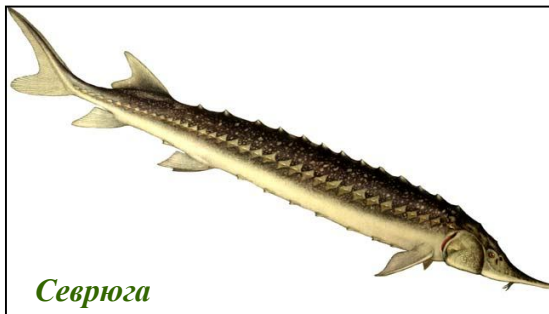

Нерест в Каховському водосховищі.

Розмноження, або нерест, особливий період у житті риб, який зумовлений наявністю у водоймі сприятливих умов. У зв'язку зі створенням нових штучних умов існування в Каховському водосховищі, на ряду зі змінами в поведінці риб, їх фізіології – істотно змінилися умови розмноження, що призвело до деградації всієї іхтіофауни Парку. При затопленні плавнів зникла більшість місць нерестовищ, рибі стало ніде відкладати ікру. І вже через рік кількість риби зменшилась у десятки разів. На сьогоднішній день іхтіофауна Парку налічує 52 види, та більшість з них потребує охорони, для чого підставою є такі документи, як ЧКУ, МСОП, Бернська конвенція, Бонська конвенція, наявність у Правилах рибальства відомостей про штрафи, промислову міру, допустимі розміри вічок у знаряддях лову окремих видів. На сьогоднішній день зникли такі цінні види, як осетер, шемая, севрюга, інші опинились на межі зникнення – марена, стерлядь, карась золотистий та ін.

Більшість наших прісноводних риб розмножується з весни до початку літа. Період настання сприятливих умов насамперед залежить від температури води, як ікринки так і молодь, що виводиться з них, дуже чутливі до тепла та холоду. Від різкої зміни температури можуть загинути ембріони, які розвиваються в ікрі, і молодь риб, що тільки вийшла з неї. Для більшості видів риб існує свій температурний діапазон нересту: першою на нерест в наших водоймах йде щука при $+4$ $+9^{\circ}\text{C}$; йорж, плітка, окунь та жерех нерестяться при $+7$ $+10^{\circ}\text{C}$; лящ, судак, бичок, краснопірка, верховодка, карась та чехоня при $+11$ $+18^{\circ}\text{C}$; більш теплолюбні види – короп, лин та сом – при $+18$ $+20^{\circ}\text{C}$.

Тому абсолютно зрозуміло, що на період з 8-10 квітня по 18-20 червня, коли настають відповідні темпе-

Севрюга

ратури в Каховському водосховищі, вводиться заборона на вилов риби по всій акваторії. Крім того в місцях особливо сприятливих для нересту та нагулу молоді встановлено абсолютний заповідний режим – це архіпелаг «Великі та Малі Кучугури» та заплава «Сім Маяків», які в 2011 році, завдяки проведеній роботі

працівників Парку, отримали статус водно-болотних угідь міжнародного значення (Рамсарська конвенція).

По причині змін умов існування іхтіофауни Парку, які склалися історично, люди повинні взяти під контроль життєвий цикл риб, і особливу увагу приділити репродуктивному процесу, – створювати штучні нерестовища, здійснювати підкормку молодих особин, раціонально експлуатувати рибні запаси, займатися відтворенням аборигенних видів риб, вести активну боротьбу з браконьерством а саме запобігати порушенню правил рибальства (рибальство із застосуванням вогнепальної зброї, електроструму, вибухових або отруйних речовин, інших заборонених знарядь лову, промислових знарядь лову особами, які не мають дозволу на промисел, вилов водних живих ресурсів у розмірах, що перевищують встановлені ліміти або встановлену правилами любительського і спортивного рибальства добову норму вилову).

Науковий співробітник – гідробіолог
Головко О. С.

Блакитнонога красуня олуша.

Цей дивовижний птах – не інопланетний гість і не персонаж фантастичного фільму. Кумедне створіння з небесно-блакитними лапками насправді блакитнонога олуша, мешканка тропічних морів уздовж берегів східної частини Тихого океану.

Зустріти цього дивакуватого птаха можна подорожуючи від Каліфорнійської затоки до західного узбережжя Південної та Центральної Америки, а також у Перу та Мексиці. Проте найбільше цих чудернацьких птахів мешкає на Галапагоських островах. Тут, у цьому тихоокеанському раю, гніздяться близько 20 тисяч пар блакитноногих олуш, які охороняються законом.

Цікаво, що назва «олуша», яка англійською звучить «bobby», походить від іспанського «bobo» – клоун, бовдур. Таке незвичайне прізвисько пташці дали за кумедність і незграбність на суші, притаманну морським пернатим.

Засновник та видавець газети
НПП «Великий Луг»

Свідоцтво про державну
реєстрацію

Серія 33 № 1003-278-Р від 03.12.2010

Адреса НПП «Великий Луг»:

вул. Зелена 3,
м. Аніпрудне,
Василівський р-н,
Запорізька обл.,
71630

Тел./Факс: (06175)6-65-78

Ел. пошта: grandmeadow@ukrpost.ua
grandmeadow@rambler.ru

Наш сайт: www.grandmeadow.org.ua

Редактор Маркова Ю.Г.

Розповсюджується
Безкоштовно